

Building Organizational Capacity of Customs Police in Implementing Policies for Combating against Smuggling of Goods and Currency¹

Syed Dariush Javid², Gholamreza Rahimi³, Karamollah Daneshfard⁴

Abstract

Background and aim: The smuggling of goods and currency is a threat to national order and security, requiring a specialized and capable organization to implement the established policies. Therefore, the present research, emphasizing the specialized role of the police, aims to build the organizational capacity of Customs Police to implement the policy for combating smuggling of goods and currency.

Method: The present study is applied in terms of its objective and qualitative in its approach, following an interpretive paradigm. The data were analyzed using thematic analysis. The study population included experts involved in policy implementation from economic security police, customs, and policy implementation researchers. Participants were selected purposefully based on theoretical saturation. The data collection tool was semi-structured interviews, and for model validation, external review and triangulation strategies were used.

Results: The findings of the study identified four main themes, 18 organizing themes, and 57 basic themes that significantly affect the capacity enhancement of Customs Police in implementing policies to combat smuggling.

Conclusion: Organizational capacity building for Customs Police is critical for the success of the policy and consists of four main themes: inter-organizational cooperation and coordination (collaborative decision-making, operational integration, active cooperation in execution, knowledge sharing), resource and facility provisioning (control facilities, training and development, employee empowerment), authority and command issuance (defining authority framework, sustainable leadership, supervision and control), and professionalism (performance evaluation, accountability, managerial skills, professional independence).

Keywords: Organizational Capacity Building, Customs Police, Policy Implementation, Combatting Smuggling of Goods and Currency, Security.

1. This article is derived from a doctoral dissertation in Public Administration at the Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran.

2. Ph.D. Candidate in Public Administration, Faculty of Management and Economics, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. Email: Javid_1137@yahoo.com

3. Assistant Professor of Public Administration, Faculty of Management and Economics, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. (Corresponding Author). Email: drrahimi62@gmail.com

4. Professor of Public Administration, Faculty of Management and Economics, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. Email: daneshfard@srbiau.ac.ir

ظرفیت‌سازی سازمانی پلیس گمرک در اجرای خط‌مشی مبارزه با قاچاق کالا و ارز^۱

سید داریوش جاوید^۲، غلامرضا رحیمی^۳، کرم‌اله دانش‌فرد^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۲۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۰۲

چکیده

زمینه و هدف: قاچاق کالا و ارز تهدیدی علیه نظم و امنیت کشور است که مقابله و پیشگیری از آن نیازمند سازمانی توانمند و تخصصی به‌عنوان ابزاری برای اجرای خط‌مشی‌های تدوین شده است؛ ازاین‌رو، پژوهش حاضر با تأکید بر نقش تخصصی پلیس به‌دنبال ظرفیت‌سازی سازمانی پلیس گمرک در جهت اجرای خط‌مشی مبارزه با قاچاق کالا و ارز بود.

روش: پژوهش حاضر از منظر هدف، کاربردی و دارای رویکرد کیفی، در قالب پارادایم تفسیری است. برای تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده، از راهبرد تحلیل مضمون استفاده شده است. جامعه پژوهش، خبرگان اجرای خط‌مشی از پلیس امنیت اقتصادی، گمرک و پژوهش‌گران اجرای خط‌مشی بود که به‌صورت هدفمند مبتنی بر اشباع نظری انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها، مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته بود. برای اعتبارسنجی مدل پژوهش از دو راهبرد بازبینی خارجی و تکرارگرایی استفاده شد.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد که چهار مضمون اصلی و هجده مضمون سازمان‌دهنده و پنجاه‌وهفت مضمون پایه بر ارتقاء ظرفیت پلیس گمرک در اجرای خط‌مشی مبارزه با قاچاق کالا و ارز مؤثر است.

نتیجه‌گیری: ظرفیت‌سازی پلیس گمرک با مضامین و نتایج به‌دست‌آمده دارای چهار مضمون همکاری و هماهنگی بین-سازمانی (تصمیم‌گیری همکارانه، یکپارچگی عملیات، همکاری فعال در اجرا، تسهیم دانش)، تجهیز منابع و امکانات (امکانات کنترلی، آموزش و توسعه، توانمندسازی کارکنان)، اختیار و حق صدور دستور (تعریف چارچوب اختیار، هدایت و رهبری پایدار، نظارت و کنترل)، حرفه‌ای‌گرایی (ارزیابی عملکرد، مسئولیت‌پذیری، توانایی مدیریتی، استقلال شغلی) است که برای موفقیت خط‌مشی بسیار مهم است.

کلیدواژه‌ها: ظرفیت‌سازی سازمانی، پلیس گمرک، اجرای خط‌مشی، مبارزه با قاچاق کالا و ارز، امنیت.

استاد: جاوید، سید داریوش؛ رحیمی، غلامرضا؛ دانش‌فرد، کرم‌اله. (۱۴۰۳). ظرفیت‌سازی سازمانی پلیس گمرک در اجرای

خط‌مشی مبارزه با قاچاق کالا و ارز، فصلنامه پژوهش‌های مدیریت انتظامی ۱۹ (۴)، صص ۹۷-۷۱

Doi: <https://doi.org/10.22034/pmsq.2024.1277877.1707>

۱. این مقاله برگرفته از رساله دکتری رشته مدیریت دولتی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران است.

۲. دانشجوی دکتری مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران،

ایران. رایانامه: Javid_1137@yahoo.com

۳. استادیار مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

(نویسنده مسئول). رایانامه: drrahimi62@gmail.com

۴. استاد مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

رایانامه: daneshfard@srbiau.ac.ir

مقدمه

قاچاق به عنوان تهدیدی جهانی برای امنیت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی هر کشور مطرح است و خسارت‌های فراوانی برای حکمرانی کشورها به همراه دارد (کالیش^۱ و همکاران، ۲۰۲۱، ۳۸۵). قاچاق موجب بیکاری، گسترش فقر و بحران‌های اجتماعی و کاهش درآمدهای دولت می‌شود؛ به طوری که حضرت آیت‌الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی (۱۳۸۸)، قاچاق را به عنوان «یک بلایه برای کشور و برای اقتصاد کشور یک درد» تلقی می‌کند و همچنین بر نقش سازمان‌ها برای ایفای وظایف خود در مبارزه با قاچاق کالا و ارز تأکید می‌کند؛ از این رو، دولت در جهت مبارزه با آن، اقدام به تدوین خط‌مشی کرده است.

اجرای خط‌مشی نیازمند ابزارهایی است که دستیابی به اهداف خط‌مشی را تسهیل کند (رانگیون^۲، ۲۰۲۳، ۳). اجرا به ساختار و سازمان خاصی نیاز دارد تا آن را به فعلیت برسانند (ساغر و گوفن^۳، ۲۰۲۲، ۳۴۵) و به واسطه تعداد و پیچیدگی خط‌مشی‌ها، ایجاب می‌کند که در زمینه اجرای آن‌ها، سازمان‌های تخصصی در نظر گرفته شود و انتظار می‌رود که وظایف سازمان‌ها نیز افزایش یابد. توان و قدرت سازمانی برای اجرای مؤثر خط‌مشی حیاتی است؛ بنابراین، ارتقاء ظرفیت سازمان برای اجرای خط‌مشی ضروری می‌باشد (دانلوپ و رادیالی^۴، ۲۰۱۷، ۵۹۸).

بر این اساس، سازمان گمرک به عنوان ابزاری برای اجرای خط‌مشی مبارزه با قاچاق کالا و ارز و همچنین مرزبان اقتصادی کشور، بر ورود و خروج کالا و ارز در مبادی رسمی اعم از زمینی، هوایی و دریایی نظارت داشته و تسهیل‌گر فعالیت‌های سالم اقتصادی، تجاری و پیشگیری و مقابله با قاچاق کالا و ارز است؛ اما بر اساس گزارش

-
1. Kulish
 2. Rongjuan
 3. Sager & Gofen
 4. Dunlop & Radaelli

تحقیق و تفحص مجلس در سال ۱۳۹۹، میزان قاچاق^۱ در سال‌های ۹۵ و ۹۶، ۲۱/۵ تا ۲۵ میلیارد دلار بوده است که بیش از ۹۵ درصد کالاهای قاچاق در پوشش رویه‌های رسمی و از مبادی رسمی کشور وارد شده است (رضایی و همکاران، ۱۳۹۷). این امر نشان‌دهنده وجود منافذ گمرکی است. مصاحبه با کارشناسان و بازیگران اجرای خط‌مشی مبارزه با قاچاق کالا و ارز نشان می‌دهد که کنترل دقیق‌تر مبادی ورودی و خروجی کشور نیازمند نیروی تخصصی‌تر بوده که دارای اختیار و قدرت وسیع‌تری برای مبارزه با قاچاق کالا و ارز باشد و از جمله سازمان‌هایی که در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز به آن اشاره شده است، پلیس می‌باشد. هدف ذاتی پلیس ایجاد امنیت و نظم در جامعه است (اسدی، ۱۴۰۰) اما پلیس گمرک به عنوان یکی از واحدهای تخصصی آن می‌تواند نقش عمده‌ای را برای اجرای خط‌مشی مبارزه با قاچاق کالا و ارز ایفا کرده و در جهت مبارزه با مفاسد اقتصادی و شناسایی و مرتفع نمودن بسترهای آسیب‌زا در فرایند ورود و خروج کالا از طریق مبادی رسمی کشور سهم و جایگاه ویژه‌ای را داشته باشد. همچنین، حضور پلیس در گمرک موجب احساس امنیت برای فعالان اقتصادی و شهروندان و احساس ناامنی برای مجرمان اقتصادی می‌شود.

با وجود تصویب قانون تأسیس پلیس گمرک به منظور حفاظت کالا و انبارها و ساختمان‌های گمرک و محتویات آن‌ها و همچنین اجرائیات گمرک در سال ۱۳۳۶ و حضور پلیس گمرک در سیزده گمرک کشور، اما آن طور که شایسته است از ظرفیت‌های این واحد تخصصی استفاده نشده است و نیازمند ارتقاء توانمندی‌های پلیس گمرک در راستای تسهیل اجرای خط‌مشی مبارزه با قاچاق کالا و ارز است؛ از این‌رو،

۱. به واسطه ذات غیرشفاف این پدیده، اعلام میزان دقیق آن امکان‌پذیر نیست؛ با این حال براساس اظهارنظر رئیس ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز قاچاق کالا یک پنجم تجارت ایران را شامل می‌شود. آمار گمرک نشان می‌دهد که در سال ۱۴۰۰ حجم تجارت کشور، ۱۰۱ میلیارد و ۴۳۶ میلیون دلار بوده است، از آنجا که سهم قاچاق از تجارت ایران را یک پنجم است، لذا با یک تناسب ساده حجم قاچاق کشور ۲۰ میلیارد و ۲۸۷ میلیون دلار خواهد بود.

پژوهش حاضر با هدف ظرفیت‌سازی سازمانی پلیس گمرک به منظور اجرای خط‌مشی مبارزه با قاچاق کالا و ارز به دنبال پاسخ به سؤال زیر است:

ظرفیت‌سازی سازمانی پلیس گمرک در اجرای خط‌مشی مبارزه با قاچاق کالا و ارز چگونه انجام می‌شود؟

پیشینه و مبانی نظری

حیدری (۱۴۰۲)، پژوهشی با عنوان «طراحی مدلی برای ارتقاء ظرفیت اجرای خط‌مشی‌های سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای» نشان داد که ظرفیت‌سازی نیازمند بازسازی ساختار سازمان و مدیریت در تدوین و اجرای خط‌مشی‌های سازمان راهداری، ارتقاء نظام آموزش و مشارکت در ارتباط با سازمان است.

موسوی و همکاران (۱۴۰۲)، در پژوهشی با عنوان «راهبردهای پیشگیری و مبارزه با قاچاق کالا در فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی ایران» نشان دادند که اولویت راهبردهای پیشگیری و مبارزه با قاچاق کالا عبارت‌اند از: ارتقای فعالیت‌های اطلاعاتی و عملیاتی، پیشگیری، کنترل و مقابله چندلایه و فراگیر، مدیریت کارآمد ظرفیت‌ها و منابع، اعمال و نهادینه کردن مدیریت ریسک، تمرکز بر قاچاق سازمان یافته، اشراف بر نظام گردش‌های مالی و پولی، تکمیل دسترسی به اطلاعات سامانه‌ها، نهادینه‌سازی مصرف کالای کیفی ایرانی، اشراف اطلاعاتی، مقابله با رانت و انحصار، حمایت و صیانت از کارکنان.

همتی جوانمرد و داودی دهقانی (۱۴۰۲)، در پژوهشی با عنوان «اقدامات انتظامی در پیشگیری از قاچاق فرآورده‌های سوختی در استان‌های مرزی با نقش میانجی‌گری اقدامات و فناوری اطلاعاتی» بیان کردند که اقدامات انتظامی با نقش میانجی‌گری اقدامات اطلاعاتی و فناوری اطلاعاتی بر پیشگیری و مقابله با قاچاق فرآورده‌های سوختی تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد.

معدنی و صمدنژاد (۱۴۰۰)، در پژوهشی با عنوان «تبیین مفهوم توسعه سازمانی با استفاده از مدل چهارچوب ارزش رقابتی مبتنی بر سیستم‌های اطلاعات مدیریت» نشان دادند که مؤلفه منابع انسانی که با ویژگی‌های ارتباط بین فردی، تصمیم‌گیری گروهی، همکاری

تیمی و شخصی سازی توصیف می شود، مهم ترین عامل در ایجاد توسعه سازمانی است. بُعد مدل عقلایی اثربخشی سیستم های اطلاعاتی مدیریت بر اساس بهینه سازی، هدف گذاری و پیش بینی دارای تأثیری غیرمستقیم بر منابع انسانی از طریق عناصر سیستم باز و فرایند داخلی است.

حسین پور و همکاران (۱۴۰۱)، در پژوهشی با عنوان «تصویرپردازی از ابعاد و مختصات ابزارهای خط مشی عمومی و ارائه توصیه های سیاستی برای ارتقای نظام خط مشی گذاری ملی» بیان کردند که لازمه تحلیل صحیح از فرایند خط مشی گذاری، داشتن شناخت و فهم جامع از ابزارهای خط مشی است. مفهوم شناسی ابزارهای خط مشی، جایگاه ابزارها در مطالعات خط مشی عمومی، گونه شناسی ابزارهای خط مشی، ویژگی های ابزارهای خط مشی، عوامل مؤثر بر ابزارهای خط مشی و حوزه های نوین و آینده مطالعات ابزارهای خط مشی است.

اربابی و همکاران (۱۴۰۰)، پژوهشی با عنوان «قابلیت های سازمانی برای ارتقای توسعه پایدار در سازمان های طرح محور صنعت نفت و گاز ایران»، انجام دادند، نتایج پژوهش نشان داد قابلیت های توسعه پایدار در هشت دسته عامل اصلی مشتمل بر فرایندی، ساختاری، فناورانه، فرهنگی، دانشی، انسانی، سیاسی و مالی شناسایی شدند.

رجب زاده و همکاران (۱۳۹۹)، در پژوهشی با عنوان «توسعه چارچوب مفهومی ظرفیت سازی سازمانی بخش آموزش عالی جهت پاسخگویی به انتظارات جامعه» نشان دادند که ظرفیت سازی سازمانی پنج مضمون اصلی توسعه راهبردی، ساختاری، سیستمی و فرایندی، فرهنگی، منابع و زیرساخت ها و یک مضمون پاسخگویی اجتماعی به عنوان پیامد پدیده مورد مطالعه قرار دارند.

بختیاری^۱ و همکاران (۲۰۲۳) پژوهشی با عنوان «تدوین ابزار سنجش ظرفیت سازمانی و بسته ظرفیت سازی مرکز ملی پیشگیری و کنترل بیماری های غیرواگیر ایران» انجام

دادند، آن‌ها بیان کردند ارتقاء ظرفیت سازمانی نیازمند توجه به حکمرانی، مدیریت سازمانی، مدیریت منابع انسانی، مدیریت مالی، مدیریت برنامه و مدیریت روابط است. ایمارین و همکاران^۱ (۲۰۲۳)، پژوهشی با عنوان «رشد خط‌مشی، ظرفیت‌های اجرا و تأثیر بر عملکرد خط‌مشی»، بیان کردند که دولت‌ها برای حل مشکلات اقدام به تدوین خط‌مشی نموده و تبدیل خط‌مشی‌ها به عمل، به ایجاد ظرفیت‌های اجرایی بستگی دارد. ساغر و گوفن (۲۰۲۲)، در پژوهشی با عنوان «سیاست اجرا: ترتیبات سازمانی و نهادی در اجرای خط‌مشی» در سوئد انجام دادند. نتایج پژوهش نشان داد که اجرای خط‌مشی در یک محیط نهادی معین صورت می‌گیرد و به ساختار و سازمان خاصی نیاز دارد تا آن را انجام دهد. سازمان برای اجرا باید دارای قدرت تصمیم‌گیری باشد و دارای نقش‌های روشن در فرایند اجرا داشته باشد.

گارائفوروا^۲ و همکاران (۲۰۲۱)، پژوهشی با عنوان «سازوکارهای نهادی اجرا و کنترل خط‌مشی ملی برای تقویت امنیت اقتصادی اوکراین» انجام دادند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان داد که شکل‌گیری و اجرای خط‌مشی نیازمند ارتباطات ساختاری و ترکیب و هماهنگی توسط نهادهای تقنینی و اجرایی است.

ظرفیت‌سازی سازمانی برای اجرای خط‌مشی

خط‌مشی، در قالب قوانین، مقررات یا برنامه‌ها، ابزار اصلی برای حل مشکل توسط دولت است (اوررین و اسکوروویک^۳، ۲۰۱۷، ۳). خط‌مشی‌های عمومی در میدان حل مسئله ظهور می‌کند (تیموریان و عطاردی، ۱۴۰۲، ۱۸۲). اما آنچه اهداف خط‌مشی را محقق می‌سازد، اجرای خط‌مشی است (پیلار^۴ و همکاران، ۲۰۲۲، ۳). اجرای خط‌مشی، در معرض عمل قرار دادن خط‌مشی است و فعلی است که برای برآورده شدن قصد و نیت دولت انجام می‌شود (علی‌آبادی و همکاران، ۱۴۰۲، ۱۹۵). علم اجرا به روش‌هایی اشاره دارد که برای افزایش پذیرش، پیاده‌سازی و پایداری یک برنامه یا خط‌مشی

1. I-Marín

2. Garafonova

3. Orren & Skowronek

4. Pilar

استفاده می‌شود. اجرا در چهار مرحله انجام می‌شود که عبارت‌اند از: اکتشاف و بررسی (ارزیابی دارایی‌ها و نیازها، تناسب برنامه با عمل و امکان‌سنجی اجرا)؛ نصب (ایجاد زیرساخت‌های لازم برای اجرای برنامه یا عمل و ایجاد ظرفیت سازمانی)؛ پیاده‌سازی اولیه (تلاش‌های اولیه برای استفاده از برنامه یا اقدام و داده‌ها برای بهبود مستمر)؛ و اجرای نهایی (ذی‌نفعان از برنامه‌ها یا اقدامات برای موفقیت استفاده می‌کنند و پیامدها در سطح جامعه به‌دست می‌آید) (NYK^۱, 2022).

اجرا نیازمند ابزارهایی است که موجب تسهیل در دستیابی به اهداف خط‌مشی می‌شود (لیمبرگ^۲ و همکاران، ۲۰۲۱، ۴۴۰). به عبارت دیگر، خط‌مشی‌گذاری تماماً ایجاد آمیزه‌هایی از ابزارهای خط‌مشی‌گذاری است که انتظار می‌رود اهداف خط‌مشی را محقق کنند. هر یک از ابزارهای اجرای خط‌مشی دارای «شخصیت» خاص است و از ابزارهای مهم برای اجرای خط‌مشی سازمان و بوروکراسی است (هاولت^۳، ۲۰۱۹، ۱۱). اجرا حداقل نیازمند سه جزء اساسی است: وجود یک سازمان با منابع و ساختار مناسب، وظایف مرتبط و اختیارات کافی که برای اجرا طراحی شده باشد (استینباخ^۴، ۲۰۲۲، ۲۲۹)؛ سازمانی که بتواند اهداف خط‌مشی را در چارچوب عملیاتی تفسیر کرده و برای پیاده‌سازی در برابر اجرای خط‌مشی پاسخگو باشد (دانش‌فرد، ۱۳۹۴، ۱۴۷). ابزارهای اجرای سازمانی شامل طیف وسیعی از ابزارهای حاکمیتی است که بر استفاده از نهادها و کارکنان دولتی و غیردولتی برای تأثیرگذاری بر نتایج و پیامدهای خط‌مشی تأثیر دارند؛ بنابراین، سازمان برای اجرا باید از ظرفیت و قدرت مناسبی برخوردار باشد (مارکاندینا^۵ و همکاران، ۲۰۱۵، ۱۳). ظرفیت اشاره به توان و قدرت سازمان برای به کارگیری مهارت‌ها، منابع برای دستیابی به اهداف دارد. سازمانی که از ظرفیت مناسبی برخوردار باشد، سرعت، قدرت و کیفیت بالاتری در تحقق اهداف خود خواهد داشت (بختیاری

-
1. New York state
 2. Limberg
 3. Howlett
 4. Steinebach
 5. Markandya

و همکاران، ۲۰۲۳، ۳). ظرفیت‌سازی فرایندی است که توانایی فرد، گروه یا سازمان را برای ایجاد تغییرات مثبت و عملکرد بهتر برای دستیابی به اهداف بهبود می‌بخشد (وایدایا^۱، ۲۰۱۸، ۱۳۵).

ظرفیت‌سازی به سازمان قدرت می‌دهد که خط‌مشی‌ها به منصه اجرا گذاشته شود. علم اجرای خط‌مشی روشن می‌کند که برنامه‌ریزی، ظرفیت‌سازی و اجرای متفکرانه برای دستیابی به نتایج مطلوب به‌اندازه انتخاب خط‌مشی مناسب، مهم است (دورلاک^۲ و دوپره^۳، ۲۰۰۸، ۳۲۸) و به مدیران و مجریان خط‌مشی کمک می‌کند تا پایه‌ای قوی برای خط‌مشی، ایجاد کنند. از آنجا که ظرفیت سازمانی برای موفقیت هر سازمانی حیاتی است، وقتی سازمانی فاقد قدرت و ظرفیت باشد، منجر به تأخیر، افزایش هزینه‌ها، کاهش اثربخشی و به‌طور کلی فقدان بهره‌وری می‌شود (کینکولانی^۴، ۲۰۱۳).

پلیس گمرک

جرائم اقتصادی یکی از چالش‌های جوامع در جهان کنونی به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه است که امنیت کشورها را تهدید می‌کند. گسترش جرائم اقتصادی مانع دستیابی دولت به اهداف ملی در حوزه امنیت اقتصادی می‌شود و جریان عمومی را به مخاطره می‌اندازد (پورعظیم، ۱۴۰۰) و یکی از مؤلفه‌های امنیت اقتصادی، امنیت گمرکی است که عاملی بر حفاظت از منابع اقتصادی در ابعاد داخلی و خارجی است. از وظایف گمرک به‌عنوان مرزبان اقتصادی کشور اعمال رویه‌های گمرکی و مبارزه با قاچاق کالا و ارز و نقض قوانین گمرکی است (کولاکوچ^۴، ۲۰۱۶، ۳۸۷). پلیس به‌عنوان بزرگ‌ترین ابزار کلیدی دولت برای اجرای خط‌مشی مبارزه با قاچاق کالا و ارز است (موسوی، ۱۴۰۰، رئیسی و همکاران، ۱۳۹۹). تخصصی‌شدن پلیس در واحدهای مختلف اداری و عملیاتی موجب افزایش توان بازدارندگی و توانمندی این سازمان شده است (طالع‌زاری و همکاران، ۱۳۹۷، ۱۴۵). پلیس گمرک به‌عنوان واحد تخصصی

1. Vaidya
2. Durlak & DuPre
3. Cingolani
4. Čolaković

پلیس، در بهبود امنیت اقتصادی به منظور جلوگیری از واردات و صادرات کالاهای غیرقانونی نقش اساسی دارد که می‌تواند از منافع اقتصادی کشور حفاظت کند. پلیس گمرک ابزارهای قدرتمندی برای نظارت بر جابه‌جایی اطلاعاتی کالاها است که هدف آن حفظ منافع اقتصادی ملی و نظم تجاری در واردات و صادرات است (ناگی و لی دراو^۱، ۲۰۲۲، ۱۷۵). از سال ۱۳۹۸، پلیس امنیت اقتصادی، به‌عنوان واحد مستقل و تخصصی راه‌اندازی شد، پلیس گمرک نیز به‌عنوان زیرمجموعه‌ای از پلیس امنیت اقتصادی است که در مبادی ورودی و خروجی کالا حضور داشته و بر آن نظارت دارد (داودی دهاقانی و همتی جوانمرد، ۱۴۰۱، ۴۳).

مبارزه با قاچاق کالا و ارز

قاچاق شامل واردات و صادرات کالا بدون رعایت تشریفات قانونی به‌منظور عدم پرداخت مالیات و عوارض تدوین‌شده دولت و فرار از نظارت قانونی است (قربانی و پورمنافی، ۱۴۰۰، ۱۱). «قاچاق به‌عنوان ورود و خروج پنهان کالاها از طریق منابع رسمی و غیررسمی بدون پرداخت عوارض دولتی می‌باشد» (التیامی‌نیا، ۱۴۰۰، ۴۵۱)، که به‌منظور ناشناخته ماندن، عدم مصادره و فرار از پرداخت مالیات انجام می‌شود (آودان و اولیچوا^۲، ۲۰۲۱، ۱۵۹۱). انتقال کالاهای قاچاق و حمل و نقل مخفیانه آن‌ها از مرزهای گمرکی بخشی جدایی‌ناپذیر از تجارت بوده و عاملی است که سطح فساد را افزایش می‌دهد که دارای اثرات منفی مالی و اقتصادی، جانی و اجتماعی است (وویتسیشچوک^۳، ۲۰۱۷، ۳۸) و آسیبی جدی در مسیر شکوفایی اقتصادی، سیاسی و فرهنگی کشورها است (صفری شالی، ۱۴۰۱، ۱۶۰).

با این حال، با توجه به اهمیت امنیت اقتصادی، پلیس امنیت اقتصادی به‌صورت عام و پلیس گمرک به‌صورت ویژه نقش بسیار مهمی در پیشگیری و مقابله با جرائم اقتصادی در زمینه اجرای خط‌مشی مبارزه با قاچاق کالا و ارزیفا کرده و نقشی کلیدی را در مبادی تجاری کشور می‌تواند داشته باشد؛ بنابراین، پلیس گمرک با حضور و فعالیت و

1. Nagy & LeDrew
2. Avdan & Omelicheva
3. Voytseshchuk

اجرای مأموریت پیشگیری و مقابله با قاچاق کالا و ارز در مبادی رسمی در این امر نقش بسیار مهمی دارد. همچنین باتوجه‌به همکاری پلیس و سازمان گمرک، پلیس گمرک می‌تواند تحت رهبری دوگانه اداره کل گمرک و فراجا قرار گیرد که اختیار قانونی حمل سلاح، حق صدور دستور، اجرای احکام، احضار یا سایر فرایندهای صادرشده تحت اداره حاکمیت را در اختیار داشته باشد و ابزار مهمی برای اجرای خط‌مشی مبارزه با قاچاق کالا و ارز باشد.

روش

هدف پژوهش حاضر ظرفیت‌سازی پلیس گمرک در اجرای خط‌مشی مبارزه با قاچاق کالا و ارز است. بر این اساس، پژوهش از منظر جهت‌گیری پژوهش توسعه‌ای است و از حیث صیغه پژوهش، از نوع کیفی است که برای تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده از روش تحلیل مضمون استفاده شد. این روش همانند جعبه‌ابزار توسعه‌یافته‌ای است که دربرگیرنده شکل‌های مختلفی از کمی‌سازی، جست‌وجوی کلمات، تحلیل‌های موردی ناهمگون و دیگر ابزارهای تحلیلی است (گست^۱ و همکاران، ۲۰۱۲، ۹).

ابزار گردآوری داده‌ها، مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته بود. در ابتدایی مصاحبه با اعلام هدف پژوهش حاضر، راه‌های ظرفیت‌سازی پلیس گمرک مورد سؤال قرار گرفت. مدت زمان مصاحبه از ۵۰ دقیقه تا ۱۲۰ دقیقه متغیر بود. گردآوری داده‌ها تا زمان اشباع داده‌ها ادامه داشت. مطالب به‌دست‌آمده در طول مصاحبه ثبت شد که به‌عنوان پایه‌های برای تحلیل مضمون مورد استفاده قرار گرفت. باتوجه‌به این که نمونه‌های نسبتاً کوچک در صورتی که به‌صورت هدفمند انتخاب‌شده باشند می‌توانند داده‌های باکیفیتی را ارائه دهند (پاتون^۲، ۲۰۰۷، ۲۳۷). جامعه آماری پژوهش حاضر، در بخش کیفی، شامل چهارده نفر از مدیران گمرک، پلیس امنیت اقتصادی، کارشناسان ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز و پژوهشگران اجرای خط‌مشی بودند که با استفاده از روش گلوله برفی و بر اساس اشباع نظری انتخاب شدند که در جدول شماره ۱ به تفصیل نشان داده شده است.

1. Guest

2. Patton

جدول ۱. فهرست مصاحبه‌شوندگان به تفکیک تحصیلات و تخصص

ردیف	تخصص	مدرک تحصیلی	تعداد
۱	استاد دانشگاه - پژوهشگر اجرای خط‌مشی	دکتری	۳
۲	پلیس امنیت اقتصادی	کارشناسی ارشد	۴
۳	کارشناس گمرک	دکتری و کارشناسی ارشد	۴
۴	کارشناس ستاد قاچاق کالا و ارز	دکتری و کارشناسی ارشد	۳
	جمع کل		۱۴

پس از انجام مصاحبه، محتوای آن‌ها به صورت مکتوب مورد تحلیل قرار گرفت. بر این اساس، دستیابی به فهم مصاحبه‌شوندگان از ظرفیت‌سازی سازمانی در اجرای خط‌مشی، از رویکرد استقرایی (جزء به کل) استفاده شد؛ بدین ترتیب هر مصاحبه به صورت کامل مورد بررسی قرار گرفت. پژوهشگران با خواندن و غوطه‌ور شدن در داده‌ها و مطالعه چندباره متن مصاحبه، کلیه واحدهای معنادار را استخراج کردند و به صورت مجزا برای هر مشارکت‌کننده، مضامین پایه استخراج شد. در مرحله دوم پژوهش، مضامینی که معرف بخش‌های گوناگون از متن باشد، ثبت گردید. در مرحله سوم، عمل خوشه‌بندی مقوله‌ها که همان تم‌های سازمان‌دهنده و فراگیر بود، انجام شد که شامل بازخوانی دقیق مصاحبه‌ها و برداشت مشترک از متن مصاحبه‌ها که دربرگیرنده تداعی‌ها و مفاهیم بود، انجام شد. در نهایت، با غوطه‌وری در داده‌ها و کنار هم قرار دادن جداول، مقایسه مداوم و شناسایی شباهت‌ها، تم‌های سازمان‌دهنده و فراگیر به همراه کدهای استخراج‌شده در یک جدول قرار گرفت. در این مرحله، با تجمیع مفاهیم مشترک با استفاده از مطالبی که مصاحبه‌شوندگان بیان کرده‌اند، چارچوبی جامع به دست آمد که نشان‌دهنده ظرفیت‌سازی پلیس گمرک در اجرای خط‌مشی مبارزه با قاچاق کالا و ارز می‌باشد. از سوی دیگر، به منظور اعتبارسنجی پژوهش‌های کیفی، پژوهشگران باید حداقل از دو راهبرد استفاده کنند (کرسول^۱، ۲۰۰۷، ۲۱۲). که پژوهشگران از دو راهبرد بازبینی خارجی (انجام مصاحبه با افرادی به جز افراد تعیین‌شده برای مصاحبه به منظور تحلیل و

بررسی فرایند پژوهش، خروجی پژوهش و میزان دقت آن) و تکثیرگرایی (مصاحبه با افرادی که در سطوح مختلف دارای مسئولیت‌های متفاوت هستند) استفاده کردند. در جدول شماره ۲، نمونه‌ای از نمونه مصاحبه‌های و مضامین استخراجی بیان شده است.

جدول ۲. نمونه‌ای از مصاحبه‌های انجام‌شده

متن مصاحبه	کدهای استخراج‌شده
هر فعالیتی در پلیس نیازمند اطلاعات است و این اطلاعات نیازمند همکاری و مشاوره با گمرک است که باید به صورت الکترونیکی و به صورتی آنی انجام شود.	- مشاوره، همکاری و تبادل اطلاعات از جمله تبادل الکترونیکی بی‌درنگ
هر سازمانی نیازمند کارکنانی است که دارای انگیزش مناسب بوده. همچنین پلیس نیازمند کارکنانی است که همواره در حال رشد باشند و به در حرفه خود توسعه یافته باشند.	- توسعه حرفه‌ای و انگیزش مأموران پلیس گمرک
پلیس گمرک نیازمند پایش و رصد کالاهای ورودی تا مقصد است تا نظارت مناسبی بر حمل و نقل کالاهای وارداتی داشته باشد.	- رصد حمل بار از مبدأ گمرک تا مقصد
ایران به عنوان یکی از شاهراه‌های بین‌المللی، روزانه شاهد ترانزیت کانتینرهای بسیاری است که نیازمند نظارت و رصد آن‌ها هست که بارهای آن‌ها در داخل کشور تخلیه و با محصولات مشابه جابه‌جا نشوند.	- نظارت بر محفظه‌های حمل بار و پلمپ کانتینرهای ترانزیتی به منظور جلوگیری از تخلیه بار در ایران - رصد ترانزیت کالا از مسیر ایران
پلیس گمرک برای انجام مأموریت خود نیازمند اختیارات شفاف بوده و هماهنگی با مسئولیت خود باشد.	- اختیار - مسئولیت‌پذیری

یافته‌ها

ظرفیت سازمانی مهم است زیرا نقش کلیدی در موفقیت و دستیابی به اهداف دارد. ظرفیت‌سازی، سازمان‌ها را قادر می‌سازد تا خط‌مشی‌ها را برنامه‌ریزی و اجرا کنند، به شرایط متغیر پاسخ دهند، فرایندهای کارآمد را توسعه دهند و روابط مثبت با کارکنان و سایر ذینفعان را تقویت کنند؛ از این رو با استفاده از تحلیل مضمون ظرفیت‌سازی اجرای خط‌مشی مبارزه با قاچاق کالا و ارز در چهار مضمون فراگیر و هجده مضمون سازمان-دهنده و پنجاه و هفت مضمون پایه در قالب جدول‌های ۳ تا ۶ نشان داده شده است:

جدول ۳. مضامین همکاری و هماهنگی بین‌سازمانی در ظرفیت‌سازی پلیس گمرک (یافته‌های پژوهش)

مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
توافق در خصوص تعریف مسئله هماهنگی و همگرایی اهداف (اهداف واحد). اشرافیت اطلاعاتی بر حوزه‌های قانونی حسن نیت در تصمیم‌گیری‌ها اتخاذ تدابیر اجرایی و اقدامات پیشگیرانه، پیش‌آگاهی	تصمیم‌گیری همکارانه	همکاری و هماهنگی بین سازمانی
مدیریت متمرکز از طریق ایجاد یک مرکز اطلاعات برقراری نظام‌های اطلاعاتی مدیریتی است. تسهیل فعالیت‌ها و تماس‌های عملیاتی یکپارچه‌سازی و جمع‌آوری منابع پراکنده اطلاعات و داده ترویج رفتارهای همسو در سازمان	یکپارچگی عملیات	
حضور مجریان مختلف برای شرکت در تیم‌های کاری حمایت مدیران از ایده‌های کارکنان در اجرای خط‌مشی سازمان‌دهی مجریان و هماهنگی اعضای آن‌ها تعامل و همکاری گمرک با واحد پلیس گمرک	همکاری فعال در اجرا	
دیدگاه نظام‌مند مشترک در سازمان مشاوره، همکاری و تبادل اطلاعات ازجمله تبادل الکترونیکی بلادرنگ به اشتراک گذاری اطلاعات مؤثر برای پیشگیری	تسهیم دانش	

تسهیل فعالیت‌ها در جهت اجرای خط‌مشی، نیازمند همکاری و هماهنگی بین سازمانی یعنی گمرک و پلیس است. سازمان‌های مجری باید باهم همکاری کنند تا از تخصص متخصص بهره ببرند، پایه‌های قانونی اقدامات اجرایی را گسترش دهند و با یکپارچگی عملیات از اشتراک‌گذاری و استفاده از اطلاعات برای به حداکثر رساندن اثربخشی خود در مبارزه با فعالیت‌های مجرمانه اطمینان حاصل کنند. همکاری میان سازمان‌ها نیازمند ترکیب منابع و دانش بازیگران مختلف است تا راه‌حل‌های مناسب برای حل آن‌ها را اجرا کنند. همکاری میان سازمانی، فرایندی است که در آن بازیگران مستقل به صورت مشترک از طریق مذاکرت رسمی و غیررسمی، قواعد و ساختارهایی را ایجاد می‌کنند تا رابطه میان خود و روش تصمیم‌گیری و عمل خود را بر اساس هنجارهای مشترک و منافع دوجانبه هدایت کنند. با توجه به تحلیل مصاحبه‌های انجام‌شده، مضامین سازمان‌دهنده همکاری و هماهنگی میان سازمانی شامل تصمیم‌گیری همکارانه، یکپارچگی عملیات، همکاری فعال در اجرا و تسهیم دانش است.

جدول ۴. مضامین تجهیز منابع و امکانات در ظرفیت‌سازی پلیس گمرک (یافته‌های پژوهش)

مضامین فراگیر	مضامین سازمان-دهنده	مضامین پایه
تجهیز منابع و امکانات	امکانات کنترلی	نظارت بر محفظه‌های حمل بار و پلمپ کانتینرهای ترانزیتی به منظور جلوگیری از تخلیه بار در ایران تجهیزات کنترلی و آشکارساز روزآوری تجهیزات و آموزش‌ها تجهیز ایستگاه‌های بازرسی به سیستم‌های کنترل الکترونیکی با رویکرد مبارزه با قاچاق کالا
	آموزش و توسعه	طراحی برنامه‌ها و مواد آموزشی آموزش جامع برای ایجاد دانش اجرای خط‌مشی تعریف مهارت‌های مورد نیاز در تمام سطوح آموزش تخصصی برای افسران گمرک خط مقدم با رویکرد پیشگیری از قاچاق کالا و ارز

توسعه حرفه‌ای و انگیزش مأموران پلیس گمرک توانایی و ظرفیت برای استخراج مطالب پر دانش از نهادهای تقسیم‌بندی شده جلسات آموزشی اختصاصی برای ایجاد مهارت‌ها و دانش پلیس قدرت انطباق فرد با نوسانات و تغییرات محیطی	توانمندسازی کارکنان	
--	---------------------	--

اجرای خط‌مشی مستلزم وجود منابع و امکانات است؛ به این معنا که بازیگران خط‌مشی، باید منابع را بسیج کنند تا بتوانند در به اجرا در آوردن آن‌ها مداخله کنند؛ بنابراین، برای این امر باید تجهیزات و امکانات چه از لحاظ سخت‌افزاری و نرم‌افزاری و نیروی انسانی در اختیار پلیس گمرک قرار گیرد. هوشمندسازی رویه‌ها و تجهیز پلیس به نظارت‌های غیرفیزیکی می‌تواند نظارت را دقیق‌تر، کنترل‌ها را سریع‌تر و خطاهای انسانی را به حداقل برساند. از سوی دیگر، دارایی اصلی سازمان نیروی انسانی است که باید توانمند بوده و از ظرفیت‌های مناسبی برخوردار باشند تا با مدیریت سیستم‌ها و روش‌های جدید به اهداف دست پیدا کنند.

جدول ۵. مضامین اختیار و حق صدور دستور در ظرفیت‌سازی پلیس گمرک (یافته‌های پژوهش)

مضامین پایه	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین فراگیر
تعریف ساختار متناسب با اجرای خط‌مشی تعریف نقش‌های پلیس گمرک پاسخگویی پلیس گمرک	تعریف چارچوب اختیار	اختیار و حق صدور دستور
تطبیق اجرای خط‌مشی با شرایط و زمینه احتمالی ارائه جهت و نوآوری تعریف شفاف مأموریت و چشم‌انداز سازمان اراده سیاسی تعهد برای ایجاد ظرفیت قاطعیت و ثبات	هدایت و رهبری پایدار	

بازرسی و کنترل محموله‌های گمرکی رصد حمل بار از مبدأ گمرک تا مقصد رصد ترانزیت کالا از مسیر ایران ثبت جزئیات مختلف تردد کالا در راستای اهداف مشخص انجام تورهای بازرسی از ادارات گمرک جهت اطمینان از بررسی گردش کار واردات و صادرات	نظارت و کنترل	
---	---------------	--

اختیار و حق صدور دستور، بر سازوکارهایی تکیه دارد که جامعه هدف را در جهت اهداف به‌طور مستقیم هدایت کند. استفاده از این مضمون از طریق کنترل یا تغییر رفتار اجتماعی جوهر قوانین است. بر اساس تحلیل مصاحبه‌های انجام‌شده، مضامین سازمان-دهنده اختیار و حق صدور دستور عبارت‌اند از: تعریف چارچوب اختیار، هدایت و رهبری پایدار و نظارت و کنترل؛ بدین ترتیب، برای اجرای خط‌مشی مبارزه با قاچاق کالا و ارز، ابتدا باید چارچوب اختیارات پلیس گمرک تعریف شود و پلیس گمرک به‌صورت مستمر هدایت شود تا بتواند نسبت به اهداف اقدام کند و درنهایت این اختیار را داشته باشد تا به‌صورت مستمر بر روند واردات و صادرات کالا نظارت و کنترل داشته باشد.

جدول ۶. مضامین حرفه‌ای‌گرایی در ظرفیت‌سازی پلیس گمرک (یافته‌های پژوهش)

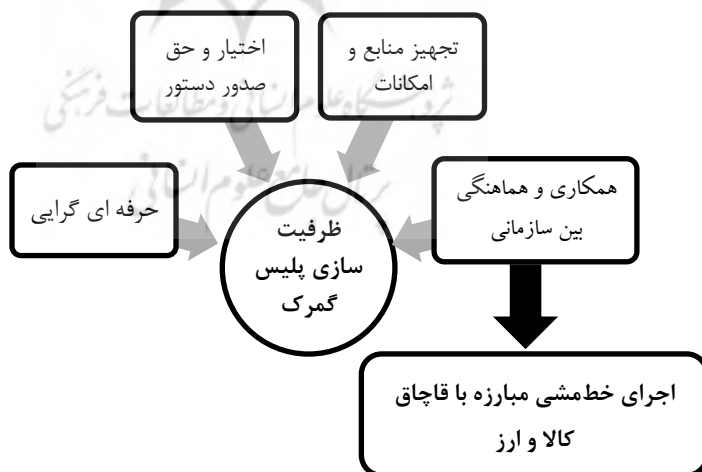
مضامین فراگیر	مضامین سازمان-دهنده	مضامین پایه
حرفه‌ای‌گرایی	ارزیابی عملکرد	تعریف شاخص‌های ارزیابی
	مسئولیت‌پذیری	ارزیابی پیشرفت برنامه‌های میان‌سازمانی تهیه و ارائه گزارش مناسب به مراجع مختلف عزم و اراده پلیس گمرک برای برخورد با تخلفات صداقت رفتاری پلیس انعطاف‌پذیری پلیس گمرک اقتدار حرفه‌ای

تعریف سازوکارهای پاسخ‌گویی مهارت‌های طراحی یا حل مسئله تشخیص و تجزیه و تحلیل مسائل	توانایی مدیریتی	
پویایی فکری رعایت اصول انضباطی و اخلاقی اعتماد به نفس پلیس دانش تخصصی مبارزه با قاچاق کالا و ارز	استقلال شغلی	

با تخصصی‌شدن واحدهای پلیس، این سازمان نیازمند پلیس حرفه‌ای است که از دانش، مهارت و بیش‌های خاصی برخوردار باشند تا از قابلیت‌ها، ظرفیت‌های علمی و حرفه‌ای در جهت مأموریت‌ها اقدام نماید. بر این اساس، عملکرد پلیس باید به صورت مستمر مورد ارزیابی قرار گیرد و برای پایداری آن برنامه‌ریزی کرد، از سوی دیگر، پلیس حرفه‌ای باید مسئولیت‌پذیر باشد، ایجاد نیروی پلیس پاسخگو با اجرای خط‌مشی‌هایی شروع می‌شود که آن‌ها را مستقیماً در برابر افرادی که به آن‌ها خدمت می‌کنند، مسئول می‌کند. مسئولیت‌پذیری اشاره به تعهد درونی افسران پلیس در اجرای خط‌مشی دارد. از سوی دیگر، توانایی مدیریتی کارکنان عامل مهمی در اجرای خط‌مشی است که می‌تواند بهره‌وری و عملکرد بهتر را ایجاد کند. توان مدیریتی درک بهتری از روند اجرای قانون داشته و می‌تواند استانداردهای تعریف‌شده را به خوبی اجرا کند. یکی دیگر از مضامین حرفه‌ای‌گرایی، استقلال شغلی کارکنان است که بر آزادی عمل کارکنان در فعالیت‌ها و تصمیمات کاری اشاره دارد.

تدوین خط‌مشی به تنهایی تضمین‌کننده موفقیت خط‌مشی نیست و نیازمند اجرای مناسب است که احتمال دستیابی به اهداف خط‌مشی را میسر سازد. اجرای خط‌مشی نیازمند ابزار است و یکی از این ابزارها سازمان است که باید از ظرفیت و توانمندی مناسبی برخوردار باشند؛ از این رو، اجرای خط‌مشی با طرح مراحل آماده‌سازی سازمان، ظرفیت‌سازی و اجرای عملی، زمینه موفقیت خط‌مشی را فراهم می‌کند.

بر اساس خط‌مشی‌های تقنینی در ایران، اجرای خط‌مشی مبارزه با قاچاق کالا و ارز در سه سطح در حال اجرا است. سطح اول، مبارزه در مبادی ورودی و نقاط مرزی از جمله گمرک، سطح دوم لایه میانی تا رسیدن کالا به عرضه‌کننده نهایی است، سطح سوم اجرا، در عرضه نهایی از سوی واحدهای صفی است. پلیس گمرک می‌تواند نقش بسیار مهمی را در اجرای خط‌مشی ایفا کند. ظرفیت‌سازی پلیس گمرک موجب بهبود مستمر می‌شود و این شامل توسعه برنامه‌ریزی راهبردی، تعیین هدف در راستای اهداف سازمانی گسترده‌تر و مدیریت بهتر منابع است؛ از این رو، اجرای خط‌مشی یکی از مراحل مهم فرایند خط‌مشی‌گذاری است که نیت دولت را به فعل تبدیل می‌کند. عنصر اساسی در فرایند خط‌مشی‌گذاری و اجرا مربوط به انتخاب ابزار مناسب خط‌مشی است که دولت تلاش می‌کند به اهداف خط‌مشی خود دست یابد. ابزارهایی که قابلیت اجرا، توانمند و مؤثر باشند تا به اهداف دست یابند. سازمان نیز به عنوان ابزار خط‌مشی است که بر استفاده از نهادها برای تأثیرگذاری بر نتایج خط‌مشی تأکید دارد. سازمان باید از توان و قدرت مناسبی برخوردار باشد. بر این اساس، مدل ظرفیت‌سازی پلیس گمرک در اجرای خط‌مشی مبارزه با قاچاق کالا و ارز به صورت شکل شماره ۱ نشان داده شده است:

شکل ۱. مدل ظرفیت‌سازی سازمانی پلیس گمرک به منظور اجرای خط‌مشی مبارزه با قاچاق کالا و ارز (یافته‌های پژوهش)

بحث و نتیجه‌گیری

اجرای خط‌مشی در قلب خط‌مشی‌گذاری قرار دارد که اهداف خط‌مشی را در عمل نشان می‌دهد و ابزار خط‌مشی، پیوند میان تدوین و اجرای خط‌مشی است. در این بین، پلیس گمرک به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای اجرای خط‌مشی مبارزه با قاچاق کالا و ارز، نیازمند ظرفیت‌سازی آن است. در ایران، مبارزه با قاچاق کالا و ارز تا آنجا اهمیت دارد که مقام معظم رهبری به‌طور مستمر بر مبارزه با آن خصوصاً قاچاق سازمان‌یافته تأکید کرده است. همچنین توانمندی یگان‌های تخصصی برای مقابله با موضوعات نوین و پیچیده ایجاب می‌کند تا روند ظرفیت‌سازی آن‌ها، همگام با تخصصی‌شدن نیروها گسترش یابد. با توجه به اهمیت موضوع، پژوهش حاضر به‌منظور ظرفیت‌سازی پلیس گمرک در جهت اجرای خط‌مشی مبارزه با قاچاق کالا و ارز انجام شد. برای دستیابی به این هدف، از نظرات خبرگان سازمان گمرک، پلیس و پژوهشگران اجرای خط‌مشی استفاده است.

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که ظرفیت‌سازی پلیس گمرک نیازمند همکاری و هماهنگی بین سازمانی (تصمیم‌گیری همکارانه، یکپارچگی عملیات، همکاری فعال در اجرا و تسهیم دانش)؛ تجهیز منابع و امکانات (امکانات کنترلی، آموزش و توسعه و توانمندسازی کارکنان)؛ اختیار و حق صدور دستور (تعریف چارچوب اختیار، هدایت و رهبری پایدار و نظارت و کنترل)؛ حرفه‌ای‌گرایی (ارزیابی عملکرد، مسئولیت‌پذیری، توانایی مدیریتی و استقلال شغلی) است.

بنابراین، اتخاذ رویکردی سنجیده و ساختاریافته برای ظرفیت‌سازی برای اجرای خط‌مشی می‌تواند به سازمان به‌عنوان ابزار خط‌مشی کمک کند تا به اهداف خود برای تغییر و بهبود دست یابد؛ از این رو، در سال‌های اخیر تقاضای فزاینده‌ای برای تقویت تلاش‌های مشترک گمرکات و پلیس وجود داشته است، وجود ابزارهای هماهنگ در موضوع همکاری گمرک - پلیس منجر به اتخاذ رویه‌هایی منسجم برای سطوح بالای همکاری و در موارد دیگر همراه با تعامل زیاد می‌شود. همچنین ظرفیت‌سازی نیازمند تجهیز منابع و امکانات است از جمله می‌توان به نیروی انسانی توانمند و آموزش آن‌ها و

همچنین تجهیزات کنترلی اشاره کرد. به‌روزرآوری تجهیزات و آموزش‌ها نیز عامل مهمی برای پلیس است تا در مقابله با راهکارهای مجرمان که مدام در حال تغییر و به‌روزرآوری است، همواره یک گام جلوتر حرکت کرده و اجازه گسترش ناامنی و بی‌انضباطی را ندهد. اختیار و حق صدور دستور یکی دیگر از عوامل ارتقاء ظرفیت پلیس گمرک است. پلیس باید دارای اختیارات تعریف‌شده‌ای باشد تا بتواند فرایند بازبایی و ارائه مدارک و همچنین قدرت بازرسی و بازدید داده شود. درنهایت حرفه‌ای‌گرایی از الزامات پلیس گمرک است، باتوجه‌به اینکه قاچاق کالا و ارز به‌عنوان یکی از چالش‌های اساسی در کشور دارای پیچیدگی‌ها و گستردگی‌های خاصی است، نیازمند پلیس حرفه‌ای است که از طریق ارزیابی عملکرد، مسئولیت‌پذیری، توانایی مدیریتی و استقلال شغلی آنان اتفاق می‌افتد.

هم‌راستا با نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش حاضر، نتایج پژوهش حیدری (۱۴۰۲) نشان داد که ظرفیت‌سازی سازمانی نیازمند ارتقاء نظام آموزش و مشارکت در ارتباط با سازمان است؛ زادولی و همکاران (۱۴۰۲) نشان دادند که ظرفیت کلیدی حل مسئله در سازمان مدیریت و رهبری، کارکنان و مهارت‌ها است؛ معدنی و صمدنژاد (۱۴۰۰) بیان کردند که تصمیم‌گیری گروهی، همکاری تیمی موجب توسعه سازمان می‌شود. بختیاری و همکاران (۲۰۲۳) برای ظرفیت‌سازی بر مدیریت منابع انسانی و مدیریت برنامه و مدیریت روابط تأکید داشتند. ساغر و گوفن (۲۰۲۲) در پژوهش خود نشان دادند که اجرای خط‌مشی نیازمند ساختار و سازمان خاصی است. سازمان برای اجرا باید دارای قدرت تصمیم‌گیری باشد و دارای نقش‌های روشن در فرایند اجرا داشته باشد.

پیشنهاده‌ها

باتوجه‌به نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش حاضر، پلیس گمرک می‌تواند عاملی در جهت بهبود نتایج اجرای خط‌مشی مبارزه با قاچاق کالا و ارز شود؛ ازاین‌رو پیشنهاد می‌شود، مرکز همکاری پلیس با گمرک جهت استفاده از توسعه بانک‌های اطلاعاتی و انجام هماهنگی اجرای خط‌مشی ایجاد شود. از سوی دیگر، هوشمندسازی پلیس با در اختیار قرار دادن فناوری‌های نوین و تجهیز پلیس گمرک برای پایش مستمر واردات و

صادرات مدنظر مدیران سازمان قرار گرفته شود. درنهایت از آنجا که نیروی انسانی توانمند به عنوان باارزش‌ترین دارایی سازمان تلقی می‌شود، نیازمند ارتقای سطح علمی و عملی برای فراهم ساختن استفاده بهینه از ظرفیت نیروی انسانی است.

سپاسگزاری

این مقاله از رساله دوره دکتری حرفه‌ای مدیریت در دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران استخراج شده است. نویسندگان بر خود لازم می‌دانند مراتب تشکر صمیمانه خود را از کارکنان آموزش دانشگاه، مسئولان پژوهشی دانشکده مدیریت و اقتصاد و همچنین از ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز در جهت تسهیل فرایند گردآوری داده‌ها ابراز کرده و همچنین از عزیزی که در فرایند گردآوری داده‌ها مشارکت داشتند، تشکر کنند.

منابع

اربابی، هانی؛ اظهري لمراسکی، سیده فاطمه؛ عزیزی، مجتبی؛ و نصرالله‌پور، فرهاد. (۱۴۰۰). قابلیت‌های سازمانی برای ارتقای توسعه پایدار در سازمان‌های طرح‌محور صنعت نفت و گاز ایران. فصلنامه پژوهش‌های مدیریت منابع سازمانی، ۱۱(۱)، ۱-۲۲.

DOI: 20.1001.1.22286977.1400.11.1.6.9

اسدی، بهنام. (۱۴۰۰). بررسی و تحلیل مدیریت انتظامی پلیس در راستای مبارزه با قاچاق کالا. مجله پژوهش‌های مدیریت در جهان اسلام، ۶(۱)، ۶۹-۸۹.

<https://ensani.ir/fa/article/457703>

التیامی‌نیا، رضا. (۱۴۰۰). اقتصاد سیاسی قاچاق کالا و پیامدهای امنیتی و سیاسی آن در ایران. فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۱۱(۴)، ۴۴۹-۴۶۹.

DOI: 20.1001.1.22286462.1400.11.3.25.7

پورعظیم، کیوان. (۱۴۰۰). ضرورت استفاده از پلیس تخصصی به عنوان نهاد نظارتی در مبارزه با جرائم اقتصادی. اولین کنفرانس بین‌المللی یافته‌های پژوهشی در حقوق و علوم قضایی. تهران.

تیموریان، مرتضی؛ و عطاردی، محمدرضا. (۱۴۰۲). واکاوی موقعیت مسئله خط‌مشی دامن‌داری جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه مدیریت دولتی، ۱۵(۱)، ۱۸۰-۲۰۳.

DOI: 10.22059/jipa.2022.345148.3175

حسین پور، داود؛ عبدالحسین زاده، محمد؛ اصلی پور، حسین؛ و قربانی زاده، وجه‌الله. (۱۴۰۱). تصویرپردازی از ابعاد و مختصات ابزارهای خط‌مشی عمومی و ارائه توصیه‌های سیاستی برای ارتقای نظام خط‌مشی‌گذاری ملی، فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی، (۱)۴۲، ۲-۲۸.
DOI: 10.22034/sspp.2022.251746

حیدری، رحمان. (۱۴۰۲). طراحی مدلی برای ارتقاء ظرفیت اجرای خط‌مشی‌های سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای. فصلنامه جاده، (۳)۳۱، ۱۷۹-۲۰۰.

DOI: 10.22034/road.2023.352028.2068

خامنه‌ای، حضرت آیت اله سید علی. (اردیبهشت ۱۳۸۸). بیانات در دیدار مردم مریوان.
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=6855>

دانش فرد، کرم‌اله. (۱۳۹۴). فرایند خط‌مشی‌گذاری عمومی. تهران: انتشارات صفار.
داودی دهاقانی، ابراهیم؛ و همتی جوانمرد، محمد. (۱۴۰۱). راهبردهای پلیس آگاهی در فرایند جرم‌یابی. فصلنامه پژوهش‌های مدیریت انتظامی، (۲)۱۷، ۳۶-۴۱.

<https://doi.org/10.22034/pmsq.2022.1266044.1498>

رجب‌زاده، آرمین؛ مرتضوی، مهدی؛ دوستار، محمد؛ و آخوندی، نسرین. (۱۳۹۹). توسعه چارچوب مفهومی ظرفیت‌سازی سازمانی بخش آموزش عالی جهت پاسخگویی به انتظارات جامعه: رویکرد تحلیل مضمون. فصلنامه پژوهش‌های مدیریت منابع سازمانی، (۲)۱۰، ۴۵-۷۳.

<http://dorl.net/dor/20.1001.1.22286977.1399.10.2.3.1>

رضایی، محسن؛ غلامی، حسین؛ و عظیم‌زاده، شادی. (۱۳۹۷). تبیین نقش تعاملات پلیس در پیشگیری از شکل‌گیری باندهای قاچاق کالا. فصلنامه انتظام اجتماعی، (۴)۱۰، ۹۹-۱۲۴.

http://sopra.jrl.police.ir/article_108538.html

رئیزی، محمد؛ جعفری‌نژاد، مسعود؛ و شفیعی سروستانی، اسماعیل. (۱۳۹۹). نقش نیروی انتظامی در مبارزه با قاچاق سوخت و بهبود آن. فصلنامه علوم سیاسی، (۵۰)۱۶، ۱۲۷-۱۵۰.

<https://sanad.iau.ir/journal/psq/Article/672829?jid=672829>

صفری شالی، رضا. (۱۴۰۱). بررسی قاچاق کالا به‌عنوان یکی از مسائل اجتماعی در کشور.

فصلنامه پژوهش مسائل اجتماعی ایران، (۱)۴، ۱۵۹-۱۸۹.

<https://risi.ihss.ac.ir/Article/39298>

طالع‌زاری، علی؛ گلدوزیان، ایرج؛ و ابراهیمی، نصیه. (۱۳۹۷). کارکردشناسی تحولات پلیس در زمینه پیشگیری از جرم. فصلنامه مطالعات حقوق کیفری و جرم‌شناسی، ۴۸(۱)، ۱۴۵-۱۶۰.

<https://doi.org/10.22059/jqclcs.2018.243628.1247>

علی‌آبادی، ابراهیم؛ عزیزی، محمد؛ عالم تبریز، اکبر؛ و داوری، علی. (۱۴۰۲). واکاوی پیاده‌سازی خط‌مشی‌های کارآفرینی در ایران. فصلنامه مجلس و راهبرد، ۳۰(۱۱۴)، ۱۹۵-۲۳۷.
DOI: 10.22034/mr.2022.5040.4847

قربانی، ابراهیم؛ و پورمنافی، ابوالفضل. (۱۴۰۰). مبارزه با قاچاق کالا و ارز در فضای مجازی. تهران: انتشارات دانشگاه علوم انتظامی امین.

معدنی، جواد؛ و صمدنژاد، جواد. (۱۴۰۰). تبیین مفهوم توسعه سازمانی با استفاده از مدل چهارچوب ارزش رقابتی مبتنی بر سیستم‌های اطلاعات مدیریت. فصلنامه توسعه سازمانی پلیس. ۱۸(۷۹)، ۱۱-۲۸.

<https://doi.org/10.22034/pod.2022.98204>

موسوی، سید احمد؛ بختیاری، حسن؛ هندیانی، عبدالله؛ و صفری کاکرودی، عابدین. (۱۴۰۲). راهبردهای پیشگیری و مبارزه با قاچاق کالا در فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه پژوهش‌های مدیریت انتظامی. ۱۸(۲)، ۹-۴۶.

DOI: 10.22034/pmsq.2023.1270791.1578

موسوی، سید احمد؛ بختیاری، حسن؛ هندیانی، عبدالله؛ صفری کاکرودی، عابدین. (۱۴۰۰). الگوی پیشگیری و مبارزه با قاچاق کالا و ارز مبتنی بر اندیشه فرماندهی معظم کل قوا. فصلنامه پژوهش‌های مدیریت انتظامی، ۱۶(۱)، ۹-۲۸.

DOI: 10.22034/pmsq.2023.1270791.1578

همتی جوانمرد، محمد؛ و داودی دهقانی، ابراهیم. (۱۴۰۲). اقدامات انتظامی در پیشگیری از قاچاق فرآورده‌های سوختی در استان‌های مرزی با نقش میانجی‌گری اقدامات و فناوری اطلاعاتی. فصلنامه پژوهش‌های مدیریت انتظامی، ۱۸(۲)، ۷۵-۱۰۱.

<https://doi.org/10.22034/pmsq.2023.1273129.1616>

Avdan, N., & Omelicheva, M. (2021). Human Trafficking-Terrorism Nexus: When Violent Non-State Actors Engage in the Modern-Day Slavery. *Journal of Conflict Resolution*, 65(9), 1576-1606. <https://doi.org/10.1177/00220027211010904>.

- Bakhtiari , A., Takian, A., Ostovar, A., Behzadifar, M., Mohamadi, E., & Ramezani, M. (2023). Developing an organizational capacity assessment tool and capacity-building package for the National Center for Prevention and Control of Noncommunicable Diseases in Iran. PLoS ONE, 18(6), e0287743. <https://doi.org/10.1371/journal>.
- Creswell, J. W. (2007). Designing and conducting mixed method research. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Cingolani, L. (2013). The State of State Capacity: a review of concepts, evidence and measures. AFDMGSoG/ UNU-Merit Working Paper Series on Institutions and Economic Growth: IPD WP13. UNU-MERIT Working Papers No. 053.
- Čolaković, E. (2016). Smuggling as a form of illegal evasion of public revenue. In: Proceedings of the ENTRENOVA – Enterprise Research Innovation Conference, Rovinj, Croatia, 8-9 September. Zagreb: IRENET – Society for Advancing Innovation and Research in Economy, pp. 384–390. <https://ssrn.com/abstract=3282451>.
- Dunlop, C. A., & Radaelli, C, M. (2017). Policy Learning and Organizational Capacity. The Palgrave Handbook of Public Administration and Management in Europe, 595–620. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/18322790/>
- Durlak, J. A., & DuPre, E. P. (2008). Implementation Matters: A Review of Research on the Influence of Implementation on Program Outcomes and the Factors Affecting Implementation. American Journal of Community Psychology, 41(3-4), 327-350. DOI: 10.1007/s10464-008-9165-0
- Garafonova, O., Kravchyk, Y., Yankove, R., & Yashchenko, Y. (2021). Institutional Mechanisms of Implementation and Control of the State Policy of Strengthening the Economic Security of Ukraine. Economy khnu, 3(35). 220-225. DOI: 10.31891/2307-5740-2021-294-3-35
- Guest, G., MacQueen, K. M., & Namey, E. E. (2012). Applied thematic analysis, Thousand Oaks, CA: SAGE Publications. <https://dx.doi.org/10.4135/9781483384436>.
- Howlett, M. (2019). Designing Public Policies Principles and Instruments. 2nd Edition. <https://doi.org/10.4324/9781315232003>.

- I-Marín, X. F., Hinterleitner, M., Knill, Ch., & Steinebach, Y. (2023). Policy growth, implementation capacities, and the effect on policy performance. *Governance* early online. X(XX). 1-19. <https://doi.org/10.1111/gove.12816>.
- Kulish, A., Yunin, O., Us, O., Shapovalova, I., & Yaromii, I. (2021). Smuggling as a threat to economic security of the state. *Entrepreneurship and Sustainability*, 8(3), 384-399. DOI: 10.5377/reice.v8i15.9974.
- Limberg, J., Steinebach, Y., Bayerlein, L., & Knill, C. (2021). The more the better? Rule growth and policy impact from a macro perspective. *European Journal of Political Research*, 60(2), 438–454. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12406>.
- Markandya, A., Labandeira, X., & Ramos, A. (2015). Policy Instruments to Foster Energy Efficiency. *Green Energy and Technology*, 164(2), 93-110. DOI:10.1007/978-3-319-03632-8_4.
- Nagy, J., & LeDrew, W. (2022). Customs Enforcement and Cooperation with Other Administrations. *Handbook of International Monetary Fund*. Not for Redistribution. <https://doi.org/10.5089/9798400200120.071>.
- New York state (2022). community school strategy implementation road map.eastren region, rockland 21c.
- Orren, K., & Skowronek, S. (2017). *The policy state*. Harvard University Press.
- Patton, M.Q. (2007). Sampling, qualitative (purposive), *The Blackwell Encyclopedia of Sociology*. <https://doi.org/10.1002/9781405165518.wbeoss012>.
- Pilar, M., Jost, E., Walsh-Bailey, C., Powell, B. J., & Mazzucca, S. (2022). Uantitative measures used in empirical evaluations of mental health policy implementation: A systematic review. *Implementation Research and Practice*, 3(2022), 1–24. <https://doi.org/10.1177/26334895221141116>.
- Rongjuan, W. (2023). How multiple interactions between policy instruments and the policy environment affect environmental governance efficiency. *Energy & Environment*, 34(3), xx-xx. <https://doi.org/10.1177/0958305X221107346>
- Sager, F., & Gofen, A. (2022). The polity of implementation: Organizational and institutional arrangements in policy

- implementation. Governance, 36(1), 343-684. <https://doi.org/10.1111/gove.12677>
- Steinebach, Y. (2022). Instrument choice, implementation structures, and the effectiveness of environmental policies: A cross-national analysis. Regulation & Governance, 16(1), 225–242. <https://doi.org/10.1111/rego.12297>
- Vaidya, A. (2018). Capacity building: A missing piece in Nepal's plan for prevention and control of non-communicable diseases. Journal of Kathmandu Medical College. 7(4), 131–133. DOI: 10.3126/jkmc.v7i4.23295
- Voytseshchuk, A. (2017). Contraband Of Goods And Customs Offense: The Assessment Of Global Challenges And Problems For Ukraine. EUREKA: Social and Humanities. Scientific Route OÜ, 5(2017). 38-47. DOI: <https://doi.org/10.21303/2504-5571.2017.00422>.

